

Keynesovská teorie

■ Kritická pro vývoj neoklasické makroekonomie byly 20. a 30. léta 20. století.

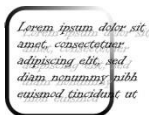
Mikroekonomie na to reaguje propracováním teorie nedokonalé konkurence a monopolistické konkurence. V makroekonomii nástup keynesovské revoluce.

■ Problematika nezaměstnanosti a zlatého standardu

Koncem 19. století se ceny a mzdy stále více stávají nepružnými. Pokles AD vyvolával v podmínkách zlatého standardu deflaci, spojenou s poklesem produkce a s růstem nezaměstnanosti.

■ Velká hospodářská krize (1929 – 1933)

Byla již dostatečně silným impulsem pro snahy některých ekonomů nalézt alternativní teoretický rámec pro výklad nestability a cyklické vývoje ekonomiky.

TEXT

„Nová makroekonomická teorie (Keynesovská teorie) přinášela závažné pochybnosti o schopnosti samoregulačních tržních sil vytvářet podmínky pro plné využívání ekonomických zdrojů a hledala nápravu v hospodářské politice státu. Ve svých důsledcích tento vývoj znamenal ústup od neviditelné ruky trhu k viditelné ruce státu.“

“Počátek velké hospodářské krize obvykle datujeme říjnovým krachem 1929 na newyorské burze. Ještě na přelomu let 1930 a 1931, tedy více než o rok později, ale vůdčí hlavy světové ekonomie a stejně tak i kapitáni českého národního hospodářství ohlašovali, že jsme z nejhoršího venku a už to bude lepší. Teprve události v roce 1931 ze zakolísání světového trhu udělaly velkou hospodářskou krizi.” [\(Tři osudové krize soustředěné v druhém desetiletí 21. století nemůžou zůstat bez následků\)](#)

“Legendárním způsobem to vyjádřil ekonom John Maynard Keynes, když řekl, že v dlouhodobé perspektivě jsme všichni mrtví. K čemu nám bude, když se stabilita obnoví? Potřebujeme, aby nám mezitím nepadla demokracie a právní stát. Hledal recepty, které zafungují víceméně hned, aby se uklidnilo netrpělivé obyvatelstvo, třebaže v delší časové perspektivě jejich účinnost mohla být kontraproduktivní.” [\(Tři osudové krize soustředěné v druhém desetiletí 21. století nemůžou zůstat bez následků\)](#)

Příčiny Velké hospodářské krize

Často je uváděn rok **1924**, někdy se však dostáváme až ke konci první světové války, neboť i události následující po ukončení velké války mohly ovlivnit následující ekonomický vývoj.

Zmiňovaný rok 1924 je z hlediska ekonomického vývoje zajímavý v tom, že v této době americké akcie zaznamenaly dynamický a soustavný růst. Důkazem je pohyb indexu DJIA. Na začátku roku 1924 měl index hodnotu 95,5 bodu. V roce 1925 jeho hodnota vzrostla na 156 bodů, což je nárůst o 63 %. V září roku 1929 index dosáhl hodnoty 386 bodů. Což je oproti hodnotě v roce 1924 nárůst o 404 %. Což znamená růst kolem 70 % ročně. Přičemž dlouhodobá hodnota růstu indexu je 7 %.

Index The Dow Jones Industrial Average (DJIA) je nejznámějším akciovým indexem světa. Byl vytvořen Charles H. Dowem (respektive Dow Jones Co.) již 26. května 1896. Tehdejších dvanáct amerických průmyslových akcií vytvořilo index (přesněji průměr) s počáteční hodnotou 40,94 bodů. Průměrné roční zhodnocení za celou historii se pohybuje kolem 7 %.

Celá řada investorů si možnou existenci spekulativní bubliny vůbec neuvědomovala a nepřicházela pro ně v potaz. Optimismus se na trzích udržel až do roku 1929. Posledním varováním ze strany trhu byl náhlý pokles v březnu 1929. Byl však uměle zažehnán slovy Ch. E. Mitchella jednoho z bankéřů FEDu.

Ve středu 23. 10. poklesl DJIA o 21 bodů. V myslích investorů zavládla panika, nejistota a strach z budoucího vývoje a v začínající panice začali cenné papíry ve svém držení prodávat, ceny zkolabovaly. Šest newyorských bank se snažilo situaci zachránit dotováním systému 40 miliony dolarů. 28. 10. pak DJIA klesl o dalších 38 bodů, následně ztratil dalších 30 bodů. Trh zachvátil panický výprodej v obrovských objemech.

John Maynard Keynes (1883-1946)

- nejprve studoval matematiku a logiku na Cambridgeské univerzitě
- později studoval ekonomii na Cambridge, učitelé Alfred Marshall a Arthur Cecil Pigou (neoklasická cambridgeská škola)
- státní zaměstnanec
- 1920 profesor politické ekonomie na King's College v Cambridge
- hlavní redaktor prestižního ekonomického časopisu Economic Journal.

První etapa akademické práce

Treatise on Money („Pojednání o penězích“) - 1930

Pro první etapu je charakteristické rozpracování cambridgeské verze kvantitativní teorie peněz.

Neoklasický ekonom a liberál, později příznivec reformní ekonomické teorie.

Většinu své akademické kariéry byl neoklasickým ekonomem a liberálem, jeho původní makroekonomické úvahy se nesly v duchu cambridgeské školy.

Keynes rehabilitoval příjmově-výdajovou metodu v ekonomii.

Druhá etapa akademické práce

General Theory of Employment, Interest and Money („Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz“) - 1936

Nedostatečná efektivní poptávka

(Dnes používáme pojem agregátní poptávka)

Zklamání veřejnosti nad stavem ekonomické vědy vedlo k tomu, že Keynesova teorie byla přijata velice rychle a snadno, neboť lidé hledali východisko z krize a Keynes jim **dával jasná doporučení**. Ekonomická teorie pro něj byla východiskem pro hospodářskou politiku státu. Dával doporučení pro hospodářskou politiku, čímž se odlišoval od **neoklasiků, neboť ti chtěli čistou vědu a analytický přístup**. Podle Keynese je ekonomie věda, která se musí umět vypořádat s existujícími problémy a dával tedy doporučení pro hospodářskou politiku.

Kniha je poznamenána „**Ricardianskou neřestí**“. Nepoužíval v podstatě žádnou empirii. Jeho teorie byla vysoce abstraktní, používal deduktivní metodu, vyslovoval tvrzení, která nijak nepotvrzoval nebo nedokládal žádnými fakty, nepoužíval matematiku ani grafy („stará kniha“). Čímž se kupodivu ztotožňuje s rakouskou školou, jinak se s ní ale rozchází.

Keynes totiž používali pojem **klasikové** jinak než dosavadní ekonomové. On pod pojem klasikové zařazuje jak klasiky tak i neoklasiky, včetně svého učitele Artura Cecila Pigoua nebo Alfreda Marshalla. Keynes totiž spojoval tyto ekonomy tím, že věří v **Sayův zákon trhů**. Tím podcenili problém celkové poptávky, protože se domnívali, že tento problém neexistuje. Pro Keynese to byli nabídkoví ekonomové. Keynes interpretoval Sayův zákon trhů tak, že nabídka si tvoří stejně velkou poptávku. Keynesova ekonomická teorie ten příčinný vztah obrací a říkal, že nabídka se přizpůsobuje agregátní poptávce, národní důchod je určen velikostí agregátní poptávky.

Keynesovo vysvětlení velké hospodářské deprese

Keynes se domníval, že krize v třicátých letech je výsledkem samotného kapitalistického systému. Vysvětlení nelze hledat v chybných politikách státu, ale v samotné podstatě, v samotných zákonitostech toho tržního systému. Jako základní argument Keynes formuloval **Základní psychologický zákon**, který postuloval, že v dlouhém období klesá mezní sklon ke spotřebě s tím, jak jsou lidé bohatší. Zde uvažoval v dlouhém období, protože jinak předpokládal, že je stabilní parametr, ale v dlouhém období připouští, že je klesající. Čím jsou tedy lidé bohatší, tím mají tendenci více spořit. V důsledku tohoto zákona se vytvářejí stále větší a větší úspory a vzniká problém proinvestování úspor. Keynes ale tento svůj zákon nikdy empiricky nedokazoval, jednalo se pouze o nepodloženou myšlenku, se kterou pracoval. Později Simon Kuznets se snažil tento zákon empiricky dokázat na dlouhých časových řadách, ale Základní psychologický zákon vyvrátil.

Dalším argumentem k vysvětlení velké deprese měl sloužit argument **klesající mezní efektivnosti kapitálu**. Ten říká, že v chudých zemích je celá řada investičních příležitostí, takže Keynesův pojem „**animal spirit**“ je silný a podnikatelé mají silné podněty

k investicím. Čím je ta ekonomika bohatší, tak je více nasycena kapitálem a podnikatele už vidí méně příležitostí, kam by se dalo investovat. „Animal spirit“ slábne a opět je zde stejný problém, kdy investice nedokážou proinvestovat úspory a dochází k tomu, že národní důchod klesá a vzniká velká deprese. I tento argument byl empiricky vyvrácen. Tento argument ztroskotl na tom, že nebral do úvahy technologický pokrok. Pro Keynese je deprese chronický sklon kapitalistických zemí.

■ Keynesovský důchodový mechanismus contra neoklasický cenový mechanismus

Keynes:

Klesá-li agregátní poptávka, klesá produkce a zaměstnanost.

Působí *důchodový mechanismus*: nabídka klesá na úroveň poptávky. Určující veličinou je poptávka.

Keynesovská ekonomie je označována jako poptávková ekonomie.

Neoklasická ekonomie:

Klesá-li agregátní poptávka, dojde k poklesu cen a poptávka opět vzroste na úroveň původní agregátní nabídky.

Působí *cenový mechanismus*. Produkt a nezaměstnanost jsou nezměněny.

■ Keynes contra Klasici

Klasici jsou ekonomové, kteří akceptují Sayův zákon trhů. **Sayův zákon** garantoval rovnováhu agregátní poptávky a nabídky. Byl základem klasické i neoklasické makroekonomie. Podcenil úlohu peněz jako uchovatele hodnoty. Keynes položil důraz na tuto funkci peněz. Dospěl k závěru, že neoklasická ekonomie je pouhým speciálním případem popisujícím ekonomiku plné zaměstnanosti. Nachází-li se ekonomika ve stavu plné zaměstnanosti, pak platí neoklasický model. Proto považoval Keynes svou teorii **za obecnou**

Pro Klasiky bylo obtížné akceptovat Keynesovu představu, že ekonomika může ustrnout v rovnováze při nedobrovolné nezaměstnanosti. Takový stav byl pro Klasiky logicky nerovnovážený. V tomto sporu úspěšně na keynesovskou teorii zaútočil **Arthur Cecil Pigou** v článku „**Employment and Equilibrium**“ (1941), který přichází se samoregulačním mechanismem, umožňujícím dosažení plné zaměstnanosti i v samotném Keynesovském světě. Jakmile v depresi začnou klesat ceny, dojde ke zvýšení reálných peněžních zůstatků držících domácnostmi. Domácnost se cítí bohatší a jejich poptávka po spotřebních statcích roste, což zvyšuje produkt a zaměstnanost.

■ Teorie preference likvidity (Keynesovská teorie peněz)

Keynes zpochybnil úlohu úrokové míry jako automatického vyrovnávání úspor a investic.

Úrok je v keynesovské ekonomii čistě peněžní jev spojený s preferencí likvidity. Je to odměna za vzdání se výhod likvidity.

Preference likvidity je upřednostnění likvidních aktiv (peněz) před méně likvidními (akciemi, nemovitostmi, etc.) Držení méně likvidních aktiv je spojeno s riziky a náklady.

Poptávka po hotovostních zůstatcích (hotovosti) je spojena se třemi motivy:

a) transakční motiv

Vzniká proto, že domácnosti dostávají své příjmy v jiných obdobích, než v jakých je uskutečňují.

b) opatrnostní motiv

Vytváření peněžní zásoby pro případ neočekávaných výdajů nebo neočekávaného vážnutí příjmů

$$L_t(Y) + L_o(Y)$$

c) spekulční motiv

Souvisí s očekávaným vývojem na trhu cenných papírů

Je-li úroková míra vysoká, očekávají spekulanti její budoucí pokles (vzestup hodnoty cenných papírů), a budou proto chtít držet cenné papíry a nikoliv peněžní hotovost.

Ls (i)

Poptávka po hotovosti je v Keynesovské teorii složena z transakční poptávky (vyvolána transakčním a opatrnostním motivem), která je přímo úměrná důchodu a spekulční poptávky, která je nepřímo úměrná úrokové míře.

*>Lorem ipsum dolor sit
amet, consectetur
adipiscing elit, sed
diam nonummy nibh
autismod tincidunt ut*

TEXTY

„Na základě této teorie peněz Keynes dospěl k závěru, že úroková míra je determinována trhem peněz a nikoliv trhem kapitálu jako v neoklasické ekonomii.“

“Poptávku po penězích není možné ovlivňovat hospodářskou politikou, protože motivy preference likvidity mají psychologickou povahu. Je však možné ovlivňovat nabídku peněz. Měnová politika je proto jedním z nástrojů ovlivňování nezaměstnanosti: vzroste-li nabídka peněz, klesne úroková míra, vzrostou investice a působením investičního multiplikátoru také spotřeba, a v důsledku toho poroste zaměstnanost.”

Keynesovská teorie je **reformní ekonomickou teorií** tím, což vyplynulo do požadavku doplnit tržní ekonomiku stabilizační hospodářskou politikou s cílem dosáhnout plné zaměstnanosti.

■ Past likvidity

Keynesovská teorie zdůrazňuje, že možnosti měnové politiky jsou omezené z důvodu existence spekulčních motivů.

Jestliže klesne úroková míra na jistou úroveň, která je spekulanty považována za nižší než „normální“, budou spekulanti jako jeden muž očekávat zvýšení úrokové míry (pokles cenných papírů). Všichni budou prodávat cenné papíry a držet peněžní hotovost. Poptávka po hotovosti bude růst nade všechny meze.

*>Lorem ipsum dolor sit
amet, consectetur
adipiscing elit, sed
diam nonummy nibh
autismod tincidunt ut*

TEXT

„Další pokles úrokové míry (v pasti likvidity) pak nebude možné prosadit největším „vháněním“ dodatečných peněz centrální bankou do oběhu. V pozdější neoknesovské literatuře se taková situace označuje jako past na likviditu. Keynes a jeho žáci z toho vyvodili závěr o slabé účinnosti měnové politiky v hospodářské depresi.“

■ Vývoj keynesovství

Keynesovi stoupenci a pokračovatelé představovali velmi široký, vnitřně diferencovaný a heterogenní směr.

Modifikovali, různě interpretovali a doplňovali Obecnou teorii.

Především Anglie a USA.

Spojuje je přesvědčení, že ekonomika nemá dostatečné samoregulační mechanismy.

Přijaly Keynesovu teorii efektivní poptávky. Problematickou složkou agregátní poptávky jsou soukromé investice.

Tři směry:

Neokeynesovství

Postkeynesovství

Nová keynesovská makroekonomie

■ „Mr. Keynes and Classics“ (1937) – přijetí obecné teorie předními ekonomy.

John Hicks publikoval v časopise *Econometrica* článek „Mr. Keynes and Classics“ („Pan Keynes a klasikové“) – 1937.

Tento článek odstartoval postupné vstřebávání Keynesese neoklasickou ekonomii.

Hicks reinterpretoval Keynesovu teorii efektivní poptávky pomocí jednoduchého modelu makroekonomické rovnováhy.

Později se stal model známý jako model IS-LM

Keynesovu teorii přeformuloval Hicks do čtyř podmínek:

a) funkce úspor $S = S(Y)$. Úspory jsou funkcí důchodu.

b) funkce investic $I = I(i)$. Investice jsou funkcí úrokové míry.

c) funkce poptávky po penězích $L = L(Y, i)$. Je složena z transakční poptávky po penězích (ta je funkcí důchodu) a spekulativní poptávky po penězích (ta je funkcí úrokové míry)

d) nabídka peněz M je dána exogenně (bankovní soustavou).

IS kondenzuje rovnost $I(i) = S(Y)$, která vyjadřuje rovnováhu na trhu zboží.

LM kondenzuje rovnost $M = L(Y, i)$, která vyjadřuje rovnováhu na trhu peněz.

Hicks se svým modelem snažil ukázat, že Keynesova Obecná teorie **není obecným případem, ale zvláštním případem** neoklasické teorie v pasti likvidity. Při hluboké depresi může úroková míra klesnout na velmi nízkou úroveň, a přesto nevyvolá dostatečný objem investic, protože podnikatelé propadli hlubokému investičnímu pesimismu.